

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΛΕΒΕΑΥ ΩΣ ΠΗΓΗ

Ἐν πραγματείᾳ μου δημοσιευθεῖσῃ ἐν τῇ «Ἐπετηρίδι» τοῦ παρελθόντος ἔτους ¹, προκειμένου περὶ τῶν παραδόξων εἰδήσεων, τὰς ὁποίας μᾶς παραθέτουσιν οἱ νεώτεροι Ἑλληνες ἱστορικοὶ σχετικῶς πρὸς τὴν περιόδον τῆς κατοχῆς τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, ἔλεγον ἐπὶ λέξει, μεταξὺ ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς : «Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι διὰ τῆς φύσεως εἰδήσεων, ἃς ἐν ἀπελπιστικῇ ἀφθονίᾳ ἀπαντῶμεν εἰς τὰ συγγράμματα τῆς νεωτέρας παρ' ἡμῖν ἱστοριογραφίας, ἡ ὄντως σκοτεινὴ περίοδος τῆς κατοχῆς τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν συνεσκοτίσθη περισσότερον».

Ἄλλὰ πόθεν ἠντλήθησαν αἱ εἰδήσεις αὗται ; Εἰς μάτην πρὸς ζᾶνεύρουσιν τούτου ἀνεδίφισα μετ' ἄκρας ὑπομονῆς μίαν πρὸς μίαν ἀπάσας τὰς πηγὰς ὡς καὶ τὰ συγγράμματα ἐγκρίτων ξένων σοφῶν τῶν εἰδικῶς ἀσχοληθέντων μὲ τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν τῆς Κρήτης ὡς ὁ Brooks καὶ ὁ Marçais κλπ. Τίποτε τὸ σχετικὸν δὲν κατώρθουν νὰ ἀνεύρω. Ἐν τέλει ὁμως ἀνεκάλυψα, ὄλως τυχαίως, τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος πηγὴν, αὕτη δὲ εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ Lebeau. Παραθέτω ἐν τοῖς κατωτέρω ἐν παραδειγμα, διὰ νὰ κατανοηθῇ τὸ πρᾶγμα καλλίτερον, χρησιμοποιοῦν πρὸς τοῦτο κατὰ προτίμησιν τὸ χωρίον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μὲ ἤγαγεν εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ τόσον ἀπασχολήσαντός με προβλήματος.

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ Παπαρρηγοπούλου-Καρολίδου, τόμ. 3, σελ. 235, ἀναγινώσκωμεν τὰ ἑξῆς σχετικὰ πρὸς τὴν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ναυάρχου Ὁροῦφα γενομένην εἰς Κρήτην ἀτυχῆ ἐκστρατείαν, ἧς οἱ ἄνδρες γλευαστικῶς ὠνομάσθησαν ὑπὸ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει «τεσσαρακοντάριοι» ὡς λαβόντες πρὸς ἐμψύχωσιν ἀνὰ τεσσαράκοντα χρυσᾶ νομίσματα ². «Ἐν τούτοις δὲν ἀπέβη ὄλως ἀτελέσφορον τὸ ἐπιχειρήμα τοῦ Ὁροῦφα διότι ἐπὶ δύο ἔτη δὲν ἠκούσθησαν πλέον νέαι τῶν Σαρακηνῶν ἐπιδρομαί. Μόλις δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ 829 ³ βλέπομεν αὐτοὺς αὖθις ἐπιτεθέντας κατὰ

¹ «Υπάρχει καὶ δεύτερος ἄγιος Κύριλλος ἐπίσκοπος Γορτύνης ;» Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, τόμ. ΙΣΤ' (1940), σελ. 247—251.

² 600 χρυσᾶς δραχμάς.

³ Ἡ χρονολογία αὕτη εἶναι ἀσφαιρέτος. Δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς πότε ἐγένετο ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ὁροῦφα. Δὲν ὑπῆρξε δὲ αὕτη ὄλως ἀτελεσφόρητος, ὅχι δι'

τῆς Θράκης (ἤδη βασιλεύοντος τοῦ Θεοφίλου), ἀλλὰ τότε ἠττήθησαν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ θέματος τούτου Κωνσταντίνου Κοντομύτου».

Περὶ ἐπιδρομῆς τῶν Ἀράβων τῆς Κρήτης εἰς Θράκην οὐδαμῶς λόγον ποιοῦνται ἅπασαι αἱ πηγαί, αἱ τε ἑλληνικαὶ καὶ αἱ ἀραβικαί· ἀπλούστατα οἱ νεώτεροι Ἑλληνες ἱστορικοὶ παρέλαβον καὶ τὴν εἶδησιν ταύτην ἐν συνεχείᾳ ἐκ τοῦ Lebeau, ὅστις λέγει ἐν προκειμένῳ: «Lanouvelle colonie des Sarasins établie dans l'île de Crète, ne faisait pas moins de ravages sur la mer. Ils firent une descente en Thracie, saccagèrent toute la côte et enlevèrent quantité de prisonniers. Une de leur partie osa s'engager bien avant dans les terres, traverser toute la Thrace et pénétrer jusqu'au mont Latros dans la basse Mésie, où ils pillèrent un riche monastère et massacrèrent tous les moines. Mais Constantin Contomyte, gouverneur de la province, étant tombé sur eux avec forces supérieures, les enveloppa et les tailla en pièces.»¹ Ὁ Lebeau ἔχει ἐνταῦθα ὑπ' ὄψιν του τοὺς Μετὰ τὸν Θεοφάνη, παρ' οἷς τὰ πράγματα ἐκτίθενται ὡς ἑξῆς: «Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν Κρήτες παντὶ στόλῳ ἀράμενοι τὴν παράλιον ἐδήουν τῶν Θρακησίων καὶ ἠχμαλώτιζον. Παρὰ τοσοῦτον δὲ αὐτῶν ἐχώρουν τὰ νεανειύματα καὶ τὰ στρατηγίματα παρ' ὅσον οὐ τὴν αἰγιαλίτιν μόνον ἐπειρῶντο καταδραμεῖν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἐν τῷ ὄρει, ὅπερ οὕτω καλεῖται Λάτρος ἐνσκηνοῦντων καὶ τὸν μοναύλιον βίον ἀσπαζομένων γυμνῶ τῷ ξίφει χωρεῖν καὶ Μυσῶν λείαν τὰ ἐκεῖσε ποιεῖν. Ἀλλὰ Κωνσταντῖνος ὁ κατὰ τὸν Κοντομύτην τηρικαῦτα τὴν πρόνοιαν τοῦ θέματος τούτου ποιῶν, ἐπέπερ ἔξω πρὸς τὴν χέρσον ἐγένοντο, ὡς δελφίνας τούτους ἀπέσφαξε καὶ γενναῖα χειρὶ τῇ ἀφανεῖα πάντας παρέδωκεν»².

Ὡς βλέπομεν καὶ ἐδῶ, ὁ Lebeau, ὅπως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἔχει ὑπ' ὄψιν του γνησίαν πηγὴν, ἀλλ' ἀγνοῶν τὰ πράγματα καὶ μὴ κατέχων τελείως τὴν Ἑλληνικὴν, παρεμόρφωσε καὶ διεστρέβλωσε τὰ πάντα. Τὸ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ θέμα τῶν Θρακησίων ἐγένετο Θράκη³. Καὶ ἴσως νὰ ἐξέτισε ἀπὸς τοὺς ἐθνικοὺς μας ἱστορικοὺς ἢ ἐν μέσῃ Θράκῃ παρουσίᾳ τοῦ

οὗς λόγους προβάλλουν οἱ Παπαρ. καὶ Καρολ. ἀλλὰ διότι τότε ἀπληθευθροῦθησαν ἅπασαι αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου.

¹ Lebeau, Histoire du Bas-Empire, Paris, 1770, t. XIV, p. 433, 4—20.

² Οἱ Μετὰ τὸν Θεοφάνη, σ. 137, 1—11, ἔκδ. Βόνν.

³ Τὸ θέμα τῶν Θρακησίων, κατὰ τὰ πορίσματα νεωτέρων ἐρευνῶν, ἔκειτο νοτιῶς τοῦ ποταμοῦ Μαιάνδρου, ἔχον πρὸς μὲν Ἀνατολὰς τὸ θέμα τῶν Ἀνατολικῶν, πρὸς δὲ Δυσμὰς τμήμα θαλάσσης περὶ τὴν Μίλητον. Ἐπὶ τῆς παραλίας ταύτης ἔκειτο καὶ ἡ θέσις Κῆποι, ἐν ἧ, καθ' ὁμόφωνον γνώμην τῶν Βυζαντινῶν ἱστορικῶν καὶ ἀγιογράφων, ἐγένετο ἡ δολοφονία τοῦ Βάρδα (866).

παιγνωστού ὡς κέντρου μοναχικοῦ βίου ἄρους Λάτρος, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Lebeau ὑπερθεματίζων παρουσιάζει τοὺς Ἄραβας ὡς διατροξέντας ὀλόκληρον τὴν Θράκην καὶ εἰσδύσαντας ἐν τῇ κάτω Μοισίᾳ (τῇ σημερινῇ Βουλγαρίᾳ)¹ ἐπέισθησαν, φαίνεται, ἐν τέλει ἀλλὰ παρέλαβον μόνον τὰ περὶ Θράκης παραλιπόντες τὰ λοιπά.

Ἡ ἱστορία τοῦ Lebeau, κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Κρομβάχερ², «εἶναι συνεράνισμα ἐκ τῶν γνησίων πηγῶν ὀλίγον ἐπεξεργασμένον, καὶ διὰ τοῦτο ἱκανῶς ἀχώνευτον».

Βεβαίως ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος δὲν εἶναι ὡς ἔδει αὐστηρός. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους ὁ Lebeau εἶναι ἰξένος· γράφων τὴν ἱστορίαν του δὲν ἐκπληροῖ τὸ ἱερὸν καθήκον τῆς μεταδόσεως τῆς φωνῆς τῶν προγόνων πρὸς τοὺς ἀπογόνους, οὔτε ἔχει πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν τὴν οἰκείωσιν ἑνὸς Παπαρρηγοπούλου, ἑνὸς Καρολίδου, ἑνὸς Λάμπρου. Καὶ ὅμως εἰργάσθη ἐπὶ τῇ βάσει «τῶν γνησίων πηγῶν». Τοῦτο τῷ εἶναι τίτλος ἀναφαίρετος ἀσχέτως πρὸς τὸ ἂν παρεμόρφωσε ταύτας κατὰ τρόπον ἐνίοτε οἰκτρὸν. Τί γὰρ εἴπωμεν ὅμως περὶ τῶν Ἑθνικῶν μας ἱστορικῶν, οἵτινες προκειμένου τοῦλάχιστον περὶ τῆς περιόδου τῆς κατοχῆς τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν (825—961) ἀσφαλέστατα οὐδ' ἅπαξ ἀνέδραμον εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς περιορισθέντες μόνον εἰς ὅσα ἔγραψεν ὁ Lebeau, τοῦτον μόνον ἔχοντες ὡς πηγὴν; Ἐντεῦθεν τὸ πενιχρὸν τῶν εἰδήσεων, τὰς ὁποίας κατέχει σήμερον τὸ πανελλήνιον περὶ τῆς περιόδου ταύτης τῆς ἱστορίας τῆς Κρήτης· τὰ πράγματα ἐκτίθενται πλατύτερον ἐν ταῖς γνησίαις πηγαῖς, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τρόπον ἐπιζήμιον καὶ ἐπιβλαβῆ.

I. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

¹ Ὁ Lebeau, ἀγνοῶν τὴν σημασίαν τῆς φράσεως Μ υ σ ῶ ν λ ε ί α ν π ο ι - ε ἴ ν, παρεμόρφωσε πρῶτον αὐτὴν ὀρθογραφικῶς καὶ τῇ προσέδωκε γεωγραφικὴν ἔννοιαν φαντασθεὶς ὅτι πρόκειται ἐδῶ περὶ τῆς Μοισίας! Βλέπε καὶ τὴν ἐν σελ. 90 σημείωσιν τοῦ H. G r ē g o i r e, ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Vasilief, La Dynastie d'Amorium, Bruxelles, 1935.

² K. K r u m b a c h e r, BLG² σ. 1068.